Svět 2050

Otto Dostal

Bohumír Štědroň a kol.: Právo a umělá inteligence

Plzeň: Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-803-7.

S novou ekonomicky a prognosticky orientovanou monografií přichází společnost Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. Vedoucí autorského kolektivu doc. RNDr. Bohumír Štědroň, CSc., s mnohaletými pedagogickými zkušenostmi nabytými na VŠE v Praze, ČVUT i katedře managementu FTVS UK, vedl tým tvořený převážně zkušenými odborníky s mezinárodní praxí.

V úvodní kapitole *Kde se vzalo právo a kam možná s využitím umělé inteligence směřuje* advokát s mezinárodním záběrem JUDr. Jiří Navrátil analyzuje antropologii práva v nejobecnějších souvislostech.

Na tuto kapitolu logicky navazuje další kapitola *Právo a umělá inteligence – nová výzva právní regulaci nebo science fiction?* doc. JUDr. Jana Matějky, Ph.D., vysokoškolského učitele a ředitele Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky. V kapitole uvádí: „Z pohledu práva a právní vědy je umělá inteligence poměrně nesnadno uchopitelná. Není to ale jenom kvůli její univerzální využitelnosti a širokému uplatnění. Tato technologie se vyznačuje několika charakteristikami, které jsou pro právo velkou výzvou. Inteligentní systémy totiž dokáží fungovat relativně nezávisle na člověku (tj. bez jeho dohledu), mají při svém rozhodování určitou míru autonomie, některé se dokáží vyvíjet v čase v závislosti na interakci s okolím, a u řady aplikací není možné s jistotou určit, proč systém učinil určité konkrétní rozhodnutí. V této souvislosti se mluví o tzv. black-boxu, který vyvolává pochybnosti o tom, zda je možné spolehnout se na tyto systémy při řešení důležitých problémů. Relativní nepředvídatelnost, a tedy snížená kontrola člověka nad těmito systémy, je dalším z důvodů, proč právo začalo umělou inteligenci zkoumat.“ Dále uvádí: „Od roku 2016 množství odborné literatury zaměřené na právo a umělou inteligenci výrazně narostlo. Mezi nejpopulárnější řešená témata patří zejména ochrana soukromí, ochrana duševního vlastnictví a odpovědnostní otázky. Toto období se vyznačuje velkou

a Masarykova univerzita, Ústav výpočetní techniky, Brno, Česká republika
E-mail: otto@ics.muni.cz

rozmanitostí výzkumných témat. Výrazněji se objevuje termín „strojové učení“ a literatura řeší celospolečenské otázky včetně etických problémů. K existujícím tématům se přidávají analýzy otázek soutěžního práva, marketingu či propojování umělé inteligence (AI) s technologií blockchain. Stále častěji se řeší problém vyvíjení systémů tak, aby byly v souladu s právem (tzv. compliance). Odborná literatura se snaží identifikovat hrozby a jejich potenciální řešení.“

Ekonomicko-politologické aspekty zkoumané problematiky analyzuje v další kapitole s názvem *Politika, ideologie a právo: od ideologie k umělé inteligenci* politolog a vysokoškolský pedagog doc. PhDr. Vladimír Prorok, CSc., autor řady politologických studií a politologických učebnic.

Střední část monografie je tvořena dvěma prognostickými kapitolami *Manažerská politologie a reforma politického systému* a *Umělá inteligence – minulost, současnost a budoucnost*. Autor koncipuje novou vědeckou disciplínu „manažerská politologie“ s predikčními vlastnostmi, která se liší od starších klasických politologických teorií, a provádí komparaci s vývojem ekonomických disciplín a logiky.

Další kapitola *Umělá inteligence – minulost, současnost a budoucnost* analyzuje trajektorii vývoje již půl století staré disciplíny a budoucí scénáře jejího vývoje včetně ekonomických důsledků. Kapitola ukazuje, že další vývoj umělé inteligence povede k podstatné transformaci současného legislativního, ekonomického a politického systému a integraci biosféry do ekonomického a politického systému. Další ekonomicky orientovaná kapitola *Evropská unie a její přístup k umělé inteligenci* se zabývá se Evropským parlamentem a komisí a jejich aktivitami v oblasti AI a rovněž příslušnými expertními skupinami: „Evropská unie považuje technologii umělé inteligence jako jednu z klíčových oblastí, které je a bude třeba věnovat náležitou pozornost. Ve své politické agendě na roky 2019–2024 předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyenová prohlásila, že během prvních sto dní v úřadu komisařky představí novou legislativu, která bude obsahovat koordinovaný evropský přístup k AI. V této oblasti se objevuje velké množství problémů a otázek, které bude třeba do budoucna řešit tak, aby EU dostala svému cíli využít AI k maximálnímu prospěchu svých občanů. Lze předpokládat, že v souvislosti s inteligentním zpracováním dat vyvstanou nové a nepředpokládané výzvy. Stávající legislativu bude nutno nově interpretovat tak, aby subjekty měly dostatečnou právní jistotu. Základní lidská práva se budou dostávat do nových konfliktů, které bude třeba posuzovat pomocí testu proporcionality. Největší výzvou však budou otázky, které nás již v blízké budoucnosti donutí se zamyslet nad žebříčkem našich hodnot.“

Závěrečná, prognosticky orientovaná kapitola zkoumá právní a ekonomické aspekty provozu autonomních vozidel se zaměřením na osobu řidiče a reaguje na nejnovější technologické trendy. Kapitola se rovněž zabývá právními aspekty spojenými s provozem autonomních vozidel, která nejsou plně autonomní, ale o kterých řidič bude

muset v určitém okamžiku převzít nad vozidlem kontrolu. Kapitola se zaměřuje zejména na pojem řidič ve vozidle s nižším stupněm autonomie a jeho povinnosti podle předpisů upravujících pravidla provozu na pozemních komunikacích. Dále je v této kapitole analyzována odpovědnost řidiče a dalších osob, a to nejen odpovědnost občanskoprávní, ale i správně- a trestněprávní. V souvislosti s autonomními vozidly bývá hodně diskutované téma občanskoprávní, a to odpovědnost za škodu způsobenou provozem plně autonomního vozidla. Odpovědnost však není jediným právním problémem, který bude nutné v souvislosti s provozem autonomních vozidel vyřešit. Aby bylo autonomní řízení v praxi možné, bude muset dojít k revizi veřejnoprávních předpisů regulujících provoz na pozemních komunikacích, které ukládají povinnosti řidičům, přičemž porušení povinností je ekonomicky sankcionováno jako přestupek. V případě autonomních vozidel je třeba vyřešit, kdo bude adresátem povinností a kdo bude za jejich porušení odpovídat, popř. ekonomicky postižen.

Monografie obsahuje mnoho nových poznatků a informací (např. prognózy ekonomického vývoje), a proto ji lze doporučit nejen posluchačům vysokých škol, ale i vrcholovým manažerům v průmyslu a politikům. Lze doporučit rovněž její vydání v anglickém jazyce pro zahraniční univerzity, popřípadě pro zahraniční studenty českých univerzit v rámci mezinárodních programů (například ERASMUS).